

SLUŽBA DIJAKONIJE U POSTMODERNOM DRUŠTVU

Stipe NIMAC, Split

Sažetak

Zapovijed ljubavi je najveća zapovijed, a Isus ju je čak postavio za vrhovno načelo prema kojemu će se suditi na Posljednjem sudu. Kršćani su od samih početaka bili prepoznatljivi upravo po svojoj ljubavi i služenju braći ljudima. U vrijeme nastanka Crkve i kršćanstva ta se djelatna kršćanska ljubav ostvarivala na jedan način, u kasnijim razdobljima na drugi, ali uvijek se prilagođavala stvarnim potrebama čovjeka u dotičnom vremenu. Tako zapovijed djelatne kršćanske ljubavi, što se u podjeli teoloških službi naziva »dijakonija«, i danas traži aktualizaciju i prepoznavanje konkretnih najvažnijih potreba u današnjem društvu. Ovaj rad predstavlja pokušaj otkrivanja najvećih problema suvremenoga čovjeka te nastoji ponuditi neke praktične oblike dijakonije u današnjem postmodernom društvu.

Ključne riječi: dijakonija, strukturalna dijakonija, postmoderno društvo, individualizacija, pluralizacija, globalizacija.

Uvod

Isus je zasigurno iznenadio slušatelje kad im je za mjerilo na Posljednjem sudu kao jedini kriterij konačnog ulaska u Božje kraljevstvo postavio to koliko netko pomaže čovjeku u nevolji. Ni žrtve, ni molitve, ni paljenice, ni klanice, ni staleži, ni zanimanja, ni obrazovanje, ni prvi redovi u crkvama i sinagogama, sve to skupa ne znači ništa, ako čovjek nije spreman pomoći bližnjemu (u potrebi). Ljubav prema Bogu testira se na ljubavi prema čovjeku. Ivan piše: »Tko kaže da ljubi Boga, a ne ljubi brata svoga, lažac je« (1 Iv 4,20). Izostane li ta konkretna pomoć čovjeku (u nevolji), isprazan je sav uzvišeni govor o ljubavi prema Bogu. Jer kao konačni kriterij na Posljednjem sudu ostaje samo dimenzija međuljudske ljubavi i konkretne pomoći: »Ogladnjeh i dadoste mi jesti; ožednjeh i napojiste me; stranac bijah i primiste me; gol i zaogrnuteste me; oboljeh i pohodiste me; u tamnici bijah i dođoste k meni« (Mt 25,35-36). U toj dimenziji odnosa prema bližnjemu pokazuje se i odnos čovjeka prema Bogu. Jer Krist se poistovjećuje sa svakim čovjekom kad odlučno kaže da je iskazivanje ili uskraćivanje pažnje, ljubavi i pomoći prema poznatom ili nepoznatom čovjeku s kojim se susrećemo zapravo darivanje ili uskraćivanje pažnje i ljubavi prema njemu samom: »Što god učiniste

jednomu od ove moje najmanje braće, meni učiniste!» (Mt 25,40). Djela ljubavi i pomaganje bližnjima tako postaju središte i mjerilo kršćanskog navještaja, a ne tek neka usputna djelatnost ili pak instrument za nešto drugo što bi bilo važnije od toga. Djelatna kršćanska ljubav postaje »odlučujuće mjerilo za razlikovanje, u crkvenoj praksi, između (institucionalnog) samopotvrđivanja i solidarnosti, između vjere i ideologije, između ljubavi i moći, između oslobađanja i posjedovanja, između Baala i Jahve«¹.

1. Dijakonalna dimenzija kršćanstva

Tradicionalno je u teologiji prihvaćena trostruka podjela crkvenih službi: martirija (svjedočenje, naviještanje), liturgija (bogoslužje) i dijakonija (služenje braći i zajednici u svijetu). Za dijakoniju, koju neki nazivaju i »služba bližnjega«² ili pak »sakrament brata« (Hans Urs von Balthasar)³, moglo bi se reći da je u širem smislu i osnovna služba Crkve, jer ljubavlju i pomaganjem ljudi u nevolji (a svi su ljudi u nekoj nevolji i potrebi) ona donosi kraljevstvo Božje među ljude. Crkva je sva »dijakonalna«, jer u njezino bitno poslanje pripadaju promicanje čovjeka i preoblikovanje društva. Taj se zahtjev ne tiče samo crkvene dijakonalne uloge (jedne od služba), nego i *temeljnog zalaganja* i konačnog cilja crkvenog djelovanja, tj. služenja Kraljevstvu, koje među svoje krajnje ciljeve uključuje cjelovito promicanje čovjeka i društva.⁴ Riječ »dijakonija« se, kako se ovdje već vidi, može rabiti u više značenja. Ponajprije, dakle, u značenju služenja i promicanja Kraljevstva u ljudskom društvu što je sveukupna zadaća svih crkvenih službi. Zatim u značenju jedne od triju crkvenih službi (služenje braći). I konačno u smislu karitasa⁵, tj. kao organizirane pomoći u raznim potrebama.⁶ Nije čudno da

¹ Otmar FUCHS, »Chiesa per gli altri«, u: *Concilium*, 24 (1998), br. 4, str. 548.

² Michael SIEVERNICH, »Kirche in der großen Stadt. Pastoraltheologische Perspektiven«, u: Erich PURK (ur.), *Herausforderung Großstadt*, Verlag Josef Knecht, Frankfurt/M, 1999., str. 39.

³ Isto, str. 40.

⁴ Usp. Emilio ALBERICH, »Kateheza i socijalno-karitativno zalaganje«, u: ISTI, *Kateheza danas. Priručnik fundamentalne katehetike*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb, 2002., str. 222; Stipe NIMAC, »Dijakonalna i karitativna dimenzija kršćanstva«, u: Petar KLARIĆ, *Caritas župe sv. Ante u Kninu*, Franjevačka provincija Presvetoga Otkupitelja, Knin–Split, 2005., str. 7–10; Bruno SEVESO, »Diaconia: La figura attuale«, u: Bruno SEVESO – Luciano PACOMIO (ur.), *Enciclopedia di pastorale. Servizio Comunità*, 4, PIEMME, Casale Monferrato, str. 12–20.

⁵ Naziv »dijakonija« u smislu karitasa uobičajen je uglavnom u Evangeličkoj crkvi, dok se naziv karitas (u ovom trećem značenju, tj. u smislu institucije za pomoć potrebnima) rabi u Katoličkoj crkvi. Vidjeti: Karl BOPP, »Diakonie in der postmodernen Gesellschaft«, u: KONFERENZ DER BAYERISCHEN PASTORALTHEOLOGEN (ur.), *Kirchesein in der Welt von heute. Pastoraltheologisches Lehrbuch*, Don Bosco Verlag, München, 2004., str. 110; Bruno SEVESO, nav. čl., str. 12–20.

⁶ Usp. Bono Zvonimir ŠAGI, *Pastoral župne zajednice*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2001., str. 54.

pojam dijakonije obuhvaća ova tri značenja, jer tek kad se ima na umu sva širina značenja toga pojma, može se dobiti prava slika što sve služba dijakonije u najširem smislu u sebi sadrži i što obuhvaća.

Služba dijakonije danas bi se u našem društvu polako trebala afirmirati i na jednoj široj dimenziji, koja iako uvijek uvažava čovjeka pojedinca, istodobno ne ostaje samo na pojedinačnim slučajevima potrebe i prikladne pomoći, već se pita također što mi svi zajedno kao zajednica, kao institucija i kao mnoštvo pojedinaca možemo učiniti jedni za druge, odnosno kako poticati uprisutnjenje kraljevstva Božjega u našem današnjem društvu? Dimenzije patnje, kao i dimenzije kojima se može pomagati čovjeku ne iscrpljuju se samo u pojedinačnim slučajevima i u materijalnoj bijedi, već su vrlo raznolike: višestruke tjelesne i duševne potrebe pojedinaca i određenih skupina, problemi u određenim dobnim skupinama (djeca, mladi, starci), specifične konfliktne situacije (bračne krize, problemi s drogom, doseljenici, prognanici), ali i strukturalni problemi (nedostatak radnih mjesta i smještaja, društvena segregacija).⁷ Stoga i načini dijakonalnog djelovanja trebaju ići u jedan širi spektar te obuhvaćati ne samo pojedince ili skupine koji se nalaze u stanju bilo kakve potrebe, već se okretati i čitavom društvu te nastojati poboljšati same društvene institucije.

Na prisposobi o milosrdnom Samarijancu (Lk 10,29-37) može se dobro vidjeti nekoliko razina na kojima se provodi djelatna kršćanska ljubav:

- neposredna pomoć (pojedinaac sam),
- gostioničar (institucija),
- strukturalna dijakonija (društvo, sustav).

U skladu s ovom prisposobom ne bi se smjelo ostati samo na tome da konkretno pomognemo onom jadniku što su ga razbojnici prebili i opljačkali na putu, iako je to također vrlo važno, već bi trebalo provoditi i »strukturalnu dijakoniju«, tj. raditi na tome da se unaprijed spriječi uopće bilo kakva mogućnost pljačke ili razbojništva po »putovima«, da se svi »putovi« osiguraju i očiste od svakojakih »razbojnika«. ⁸ To znači jedno djelovanje u smjeru stvaranja boljega svijeta, boljih

⁷ Usp. Michael SIEVERNICH, nav. čl., str. 40.

⁸ Usp. isto, str. 39. Sievernich ovdje govori o dvije vrste dijakonalne službe: o dijakoniji koju bismo mogli nazvati »direktna« dijakonija i o »strukturalnoj diakoniji«. O čemu je tu zapravo riječ, on lijepo objašnjava na primjeru »milosrdnog Samarijanca«: »U skladu s usporedbom o milosrdnom Samarijancu (Lk 10,29-37) glede dijakonalne zadaće (...) radi se s jedne strane o direktnom okretanju prema polumrtvom čovjeku koji leži na putu, kojemu je potrebna direktna pomoć. No, ujedno je potrebna i 'strukturalna dijakonija' koja će nastojati oko toga da putove između gradova Jeruzalema i Jerihona učini što sigurnijima – da ih koliko je god moguće očisti od razbojništava. Radi se, dakle, o jednoj karitativnoj i advokatskoj odgovornosti za pojedinca i o jednoj normativnoj odgovornosti za oblikovanje institucija urbanog života.«

struktura, pravednijih i humanijih zakona, te u konačnici prema približavanju kraljevstva Božjega ljudima, što je zapravo temeljna zadaća Crkve.

Vršenje djelatne kršćanske ljubavi trajno je prisutno u kršćanskom iskustvu. Budući da zapovijed ljubavi (»Ljubite jedni druge kao što sam ja ljubio vas«; Iv 13,34) u evanđeoskoj poruci zauzima središnje mjesto, različiti su samo oblici koje ta ljubav poprima u određenom vremenu, odnosno u određenim prilikama.⁹

U vremenu nastanka Crkve oblici dijakonije bili su prilagođeni tadašnjim prilikama i potrebama, kasnije su prilagođavani drugim vremenima i drugim potrebama, i tako kroz povijest Crkve do danas:

- »– u *apostolskoj* Crkvi: podjela dobara, organizirana kršćanska ljubav prema siromasima, bratsko pomaganje, solidarnost među Crkvama;
- u *patrističko* doba: vršenje pojedinačne djelatne kršćanske ljubavi i milostinja; asketski trinom: post, molitva, milostinja;
- u *srednjem vijeku* i u *modernom* doba: različiti oblici dobrotvornosti, pomaganja, 'djela milosrđa', pomaganje siromaha, siročadi, zatvorenika itd.
- u *modernom* i *suvremenom* razdoblju: ustanove i djela za odgoj, promicanje, opismenjavanje, suradnju itd.«¹⁰

Već iz ovog kratkog i sažetog povijesnog pregleda očito je kako je dijakonija uvijek pratila stvarne potrebe i njima se prilagođavala.

Danas se stoga postavlja pitanje, što je današnja zadaća, tj. koji oblik kršćanska služba dijakonije, odnosno djelatne kršćanske ljubavi treba poprimiti sada i ovdje, u našem društvu, u ovom vremenu?

Da bi se što bolje odgovorilo na ovo pitanje, potrebno je istražiti koje su zapravo najveće potrebe i problemi pojedinaca i određenih grupa u našem današnjem društvu. Što se u tom smislu promijenilo u odnosu na prošla vremena? Osim toga trebalo bi učiniti i korak dalje, pa razotkriti i uzroke nastanka određenih poteškoća koje bi se moglo pokušati prevladati već u samim korijenima, dakle, kao sprječavanje samog nastanka patnje.

Stoga je potrebno najprije pokušati utvrditi koje su danas aktualne potrebe i problemi što tište ljude ovdje i sada, pa tek zatim vidjeti na koji bi način Crkva, osobito župa kao Crkva u malom, mogla pomoći u njihovu prevladavanju, odnosno kako bi se opća zapovijed djelatne kršćanske ljubavi trebala ovdje konkretno ostvariti.

⁹ Usp. Emilio ALBERICH, nav. čl., str. 221.

¹⁰ Isto.

2. Postmoderno društvo

Današnja situacija svakako je različita od one prije petsto, dvjesto, pa čak i od one prije dvadeset godina. Način života se promijenio, promijenilo se gospodarstvo, životni svijet, protok informacija, komunikacija među ljudima, svijest ljudi i osjetljivost za specifična područja i probleme itd. Današnje društvo na svim razinama stoji pod određenim promjenama zbog kojih ga se za razliku od prijašnjeg vremena moderne naziva postmoderno društvo. Takvo postmoderno društvo karakteriziraju osobito tri specifične oznake: 1) pluralizacija, 2) individualizacija i 3) globalizacija.¹¹ Te tri dimenzije ne zahvaćaju samo izvanjsku stranu života, već umnogome utječu i na čovjekov unutarnji, tj. psihički, emocionalni i duhovni život.

2.1. Pluralnost

Bitna oznaka postmoderne je pluralnost, mnoštvenost. Za sve postoji alternativa. Nema više apsolutnih sustava ni apsolutnih istina. Pluralnost načinâ života, ljestvicâ vrijednosti, normâ, religijâ, svjetonazorâ. Svi ti, ponekad čak i dijagonalno različiti, svjetovi ravnopravno koegzistiraju unutar postmodernog društva. Čovjek je stoga prisiljen svoje stavove, svoja uvjerenja, pa tako i svoju vjeru svakodnevno preispitivati spram drugih i drukčijih stavova, vrijednosti, pa i religija.

2.2. Individualizacija

Individualizacija znači da se ljudi općenito oslobađaju od obvezatnih životnih forma, da istupaju iz društvenih jedinica (npr. sela, obitelji, Crkve) te da svoj život žive i oblikuju prema vlastitim predodžbama i potrebama. Oni se više ne doživljavaju toliko kao članovi nekog društva ili skupine, već kao samostalni individuumi.¹²

Proces individualizacije čovjeka sve više orijentira isključivo na njegov vlastiti svijet. Pojedinaac postaje centar svega. »Oslobađanjem od klase, sloja, obitelji, spolne određenosti kao muškarca i žene itd. oblikovanje života pojedinca postaje otrgnuto od tradicionalnih danosti i sigurnosti, od stranih kontrola i nadregionalnih moralnih norma, otvoreno, neovisno u odlučivanju te kao zadaća postavljeno

¹¹ Analizu stanja i potrebu postmodernog društva s obzirom na dijakoniju pregledno je obradio Karl BOPP u gore navedenom radu (str. 118–132), pa ovdje preuzimamo dio njegovih komentara i prijedloga.

¹² Usp. Herbert HASLINGER, *Lebensort für alle. Gemeinde neu verstehen*, Pathmos, Düsseldorf, 2005., str. 46.

u djelovanje svakog pojedinca.«¹³ Čovjek odjednom sve može birati, on o svemu odlučuje, jer sva tradicija i uobičajene norme gube svoju valjanost. Čovjek, individuuum, sada o svemu 'samostalno' odlučuje.¹⁴

2.3. Globalizacija

Proces globalizacije također je vrlo složen, a ima svoje pozitivne i negativne posljedice. Proces globalizacije obuhvaća različite dimenzije i kategorije: globalizacija financija i kapitala, globalizacija tržišta, tehnologije, istraživanja i znanja, globalizacija životnih forma, konzumentskog obrasca ponašanja i kulturnog života, globalizacija kao političko ujedinjenje svijeta te globalizacija zapažanja i svijesti.¹⁵ Globalizacija u sebi nosi mnoge prilike za humani razvoj te za ostvarenje ljudskih prava u cijelom svijetu. Boljom komunikacijom i informacijama koje se trenutno prenose širom svijeta stvaraju se važne kulturne pretpostavke za razvoj jednog povezanog svijeta.

3. Negativne posljedice postmodernih procesa na suvremenog čovjeka

U uvjetima ovih triju oznaka karakterističnih za postmodernu društvo nastaju specifični problemi i potrebe.

Tako proces individualizacije ima i drugu stranu. »Oslobođene individue postaju ovisne o tržištu rada, te time o izobrazbi, ovisne o konzumizmu, o društveno-pravnim odredbama i zbrinjavanju, o trgovačkim planiranjima, konzumentskim ponudama, mogućnostima i modusima u medicinskom, psihološkom i pedagoškom savjetovanju i vođenju.«¹⁶ Proces individualizacije pogotovo uzrokuje probleme na osobnom području. Zbog individualizacije češće dolazi do nerješivih konfliktnih situacija, do dalekosežnih krivih odluka ili životnih kriza koje mogu prouzročiti materijalne probleme, ali i teška psihička opterećenja. Zbog individualizacije često dolazi i do obiteljskih konflikata i opće krize smisla, samoće, straha od smrti itd.¹⁷ Čovjek je individuuum, ali i sam i osamljen. Gubi se zaštita zajednice kojoj pripada, grupe i sl. Oslobođanje od uskih društvenih navezanosti ima i svoju

¹³ Karl BOPP, nav. čl., str. 119.

¹⁴ Riječ 'samostalno' ovdje smo stavili u navodne znakove prvenstveno zbog toga što je u najmanju ruku vrlo upitno koliko čovjek i danas zaista »samostalno« odlučuje. Čovjek jest doduše danas oslobođen od mnogih izvanjskih (poznatih) faktora koji su formirali njegov život, ali tu postoji mnoštvo čimbenika koji uglavnom na nesvjesnoj (podsvjesnoj) razini jako utječu na čovjekov život i odluke (nesvjesni utjecaj društva i okoline, trendova, propagande itd.).

¹⁵ Usp. Karl BOPP, nav. čl., str. 120.

¹⁶ Isto, str. 119.

¹⁷ Usp. isto, str. 121.

drugu stranu: slabljenje svih veza s okolinom. Mobilnost, gdje se čovjek često seli, sa sobom donosi i osjećaj da nigdje ne pripadamo, ili čak gubitak (kulturnog i dr.) identiteta. Diskretna anonimnost koja ugodno štiti privatni život, kod mnogih se pretvara u izolacijsku anonimnost.¹⁸

Ukratko, individualizacija često vodi do usamljenosti, izolacije, osjećaja da nikamo ne pripadamo, suvišnosti, da je čovjek igračka u rukama velikih igrača, bez zavičaja, bez sigurnosti i tradicije, slobodan doduše od svega (od tradicije, društva, običaja itd.), ali pod cijenu prepuštenosti samomu sebi, otrgnutosti iz svojih korijena i sl.

Pluralizacija, koja je vrlo povezana s individualizacijom, također dovodi do značajnih poteškoća. Dokidanjem apsolutno važećih norma, pravila i trajnih istina, čovjek odjednom ostaje sam, izložen svemu, nesiguran ... Mogućnost drugoga i drukčijega dovodi u pitanje njegove vlastite stavove i može dovesti do ozbiljnih kriza i problema. Osim toga čovjek druge ljude i druge sustave često doživljava kao rivale zbog čega ima trajnu potrebu za samodokazivanjem. Tko se ne uklapa u željeni i proklamirani uzor ponašanja, »tko zbog tjelesnih i/ili psihosocijalnih smetnja, negativno vrednovanih oznaka osobnosti, nedovoljnog obrazovanja, slabih materijalnih prihoda ili infrastrukturnih slabosti njegovog mjesta življenja ne može ispuniti određene pretpostavke, on na svojem konkretnom mjestu življenja ubrzo dolazi u nevolju«¹⁹. Pluralizacija je usko vezana uz individualizaciju, pa su i poteškoće koje ona uzrokuje u ljudskom životu jako povezane s onima koje često nastaju kao posljedica individualizacije.

Globalizacija također sa sobom donosi i određene opasnosti kao npr. sve veće društveno-ekonomske nejednakosti unutar i između naroda, opasno iskorištavanje i uništavanje eko-sustava koji su važni za ljudsko preživljavanje²⁰ i sl.

Proces globalizacije često uzrokuje mnoge društveno-ekonomski uvjetovane teškoće te ekološke probleme. Rascjep između bogatih i siromašnih (naroda) postaje sve veći. Velika bijeda u siromašnim zemljama ljude potiče na migraciju, što opet uzrokuje nove i to dvojake probleme: s jedne strane, migranti su iščupani iz svojih vlastitih kulturnih korijena, a s druge, u novoj sredini su stigmatizirani kao stranci.²¹

Ekološki problemi nastaju iskorištavanjem i oštećenjem globalnih eko-sustava. Erozija tla, onečišćenje vode i zraka, klimatske promjene već danas pritišću mnoge ljude te stvaraju zdravstvene (npr. u obliku alergija), društvene (migracija

¹⁸ Usp. Herbert HASLINGER, *nav. dj.*, str. 47.

¹⁹ Karl BOPP, *nav. čl.*, str. 121.

²⁰ Usp. isto, str. 120.

²¹ Usp. isto, str. 123.

iz sušnih ili onečišćenih područja) i ekonomske probleme (smanjivanje plodnih površina zbog poremećaja eko-sustava i sl.).²²

Osim uobičajenih ljudskih pitanja i problema koji su tipični za čovjeka od njegova početka, ovdje se, dakle, pojavljuju i posve novi problemi, uvjetovani drukčijim okolnostima suvremenog življenja, a koji traže i poseban pristup u njihovu rješavanju. Time su postavljeni novi zahtjevi i izazovi pred današnjom dijakonijom koja bi onda u svojem djelovanju trebala uzimati u obzir i te današnje specifičnosti.

4. Služba dijakonije u postmodernom društvu

Dijakonija kao »služenje svijetu, upravljeno svakom čovjeku« uključuje u sebi »sve razine zalaganja i sudjelovanja: osobnu, obiteljsku, socijalnu, ekonomsku, ekološku, političku, međunarodnu«²³. U konkretnom životu kršćanina ponajviše se pak govori o dijakoniji na osobnoj razini. Ovdje želimo istaknuti kako su, osobito u suvremenim okolnostima, izuzetno važne i ove druge mnogo šire razine djelovanja.

Proširenju novih vidika u području djelatne kršćanske ljubavi doprinijelo je više raznih čimbenika, a osobito valja istaknuti razvoj *socijalnog nauka* Crkve koji je uvelike »proširio obzorje kršćanskog zalaganja i stvorio novu osjetljivost prema novim dimenzijama dijakonalnog zadatka«²⁴. Kršćani zbog toga danas imaju sve više osjećaja za društvene, socijalne i šire probleme.

Pitanje o kršćanskoj ljubavi pod perspektivom ovih novih problema poprima jednu drugu dimenziju. Kao da nije više dovoljno ustrajati samo na tradicionalnim oblicima dijakonije, već se traži i nešto više.

Karl Bopp u svojoj studiji o dijakoniji u postmodernom društvu²⁵, nakon analize najčešćih, tipoloških problema koji danas pritišću pojedince i razne skupine, nabraja konkretne mogućnosti (zadace) dijakonije i to na svim razinama: od osobne, preko dijakonije crkvene zajednice pa do utjecaja prema strukturama i društvu u cjelini. Budući da nam se njegova analiza kao i prijedlozi načina dijakonije čine vrlo prikladnima, aktualnima i konkretnima, donijet ćemo ukratko najvažnije izvatke iz tog njegovog razmišljanja.

²² Usp. isto, str. 123.

²³ Emilio ALBERICH, nav. čl., str. 225.

²⁴ Isto, str. 222; usp. PAPINSKO VIJEĆE »IUSTITIA ET PAX«, »Socijalni nauk i crkveno djelovanje«, u: ISTI, *Kompendij socijalnog nauka Crkve*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2005., br. 521–583.

²⁵ Karl BOPP, nav. čl.; usp. BENEDIKT XVI., *Deus caritas est. Bog je ljubav*, Dokumenti 143, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2006., br. 19–39.

U prvoj točki obuhvaćena je privatna dimenzija osobne pomoći, tj. kako čovjek pojedinac može neposredno pomagati drugim ljudima. Naravno, da osim ovdje nabrojanih konkretnih stvari uvijek, ovisno o vremenu i prilikama, postoji i mnogo drugih načina kako i što se može učiniti na pomoć drugima te time ispuniti opću zadaću kršćanske ljubavi u konkretnom vremenu i prostoru.

4.1. Spontana međuljudska dijakonija u obliku privatne pomoći

Susreti neposredne pomoći:

- utjehom u tuzi i patnji,
- savjetom u teškim životnim situacijama,
- potporom u materijalnim i duhovnim potrebama,
- njeгом u bolesti i u starosti,
- posjetom usamljenih i odbačenih,
- pomoći u prolazima za invalide, pri kupovini,
- osobnim kontaktom u razgovorima i posjetima,
- materijalnom pomoći, novčanom pomoći ili sl.

Mjesta, odnosno situacije djelovanja u privatnom životu:

- kontakt unutar obitelji,
- potpora rodbini,
- društveni angažman u gradskim četvrtima, odnosno u seoskim zajednicama,
- pomoć u krugu prijatelja,
- služba pomaganja u skupini koja se sastaje u slobodno vrijeme,
- solidarnost među radnim kolegama,
- pomoć u ostalim privatnim životnim područjima.

4.2. Službena dijakonija u kršćanskoj zajednici

Pomoć kroz službu:

- u obliku raznih pomaganja župnog karitasa, kao npr. obiteljska pomoć, pomoć starima ili mladima,
- u socijalnim projektima zajednice, kao primjerice u projektima za pomoć nezaposlenima ili beskućnicima,
- u oblicima socijalnog pastoralala, kao što su pomoć azilantima (crkveni azil), pomoć u gradskim četvrtima, društvene kampanje protiv nepravde širom svijeta itd.
- u oblicima kulturne dijakonije, kao u slavljinama zajednice i u obredima koji prate životne prekretnice od rođenja do smrti.

Mjesta, odnosno situacije djelovanja:

Na karitativnom polju zajednice, npr.:

- rad s mladima u zajednici,
- pomoć obiteljima,
- formacija odraslih,
- službe posjećivanja bolesnika,
- rad sa starima i nemoćnima,
- pomoć beskućnicima,
- razne akcije prikupljanja pomoći i sl.

U akcijama i projektima različitih diakonijskih grupa u zajednici:

- karitativni odbor župnog pastoralnog vijeća,
- socijalno-politički radni krug (npr. rad s azilantima ili sa strancima),
- grupe za okoliš,
- grupe za mir u svijetu.

4.3. Profesionalna dijakonija usmjerena na socijalne državne odredbe

Institucije i organizacije čiji je najčešći nositelj karitas, npr.:

- u obliku materijalnog zbrinjavanja novcem, hranom, odjećom i smještajem,
- profesionalno savjetovanje,
- stručno vodstvo (npr. za invalide),
- njega,
- odgoj i socijalizacija,
- re-socijalizacija, odnosno pomoć pri rehabilitaciji,
- psihološko-terapeutski ili medicinski tretmani itd.
- kulturna dijakonija u obliku obrazovnih ponuda (»obrazovanje za svjetsko društvo«).

Mjesta, odnosno situacije djelovanja:

Institucije koje vode karitativna udruženja, a ujedno su priznate od strane države kao:

- profesionalne organizacije za savjetovanje, primjerice bračna i obiteljska savjetovališta, telefonsko dušobrižništvo itd.
- obrazovne organizacije, kao misije na kolodvorima, socijalne stanice, domovi, bolnice, organizacije za pomoć invalidima itd.

Ostale profesionalno vođene socijalne organizacije i projekti kao:

- internacionalni projekti pomoći,
- projekti za nezaposlene,
- socijalni projekti u području ovisnosti,
- organizacije za pomoć mladima, kao primjerice oblikovanje slobodnog vremena i sl.

4.4. Javni socijalno-politički (i prema mogućnosti ekumenski) angažman crkava

Različiti oblici akcija, npr.:

- u obliku susreta ili skupova kao katolički dani ili ekumenski susreti u okviru koncilijarnih procesa,
- u javnim iznošenjima stavova (npr. biskupska očitovanja ili izjave crkvenih udruženja) o socijalno-političkim temama, kao o siromaštvu, nezaposlenosti, migraciji i sl.
- utjecajem na političke stranke i parlament u obliku crkvenog lobiranja,
- javnim istupanjem, protestiranjem i akcijama solidarnosti (npr. peticije),
- kao obredno praćenje odnosno slavlje društveno važnih događaja (spomen-dana itd.).

Mjesta, odnosno situacije djelovanja

Javne crkvene priredbe i djelatnosti:

- javni crkveni skupovi,
- tiskovne konferencije i medijska priopćenja,
- razgovor s političko-socijalnim interesnim skupinama (kao npr. stranke, razna udruženja, sindikati),
- (političke) akcije i projekti crkvenih udruženja i organizacija za pomoć,
- ekumenske inicijative i pokreti itd.

Svi navedeni oblici pomaganja na tragu su Isusova zahtjeva za solidarnošću i pomoći svim ljudima. Dimenzije koje su ovdje obuhvaćene sežu od pojedinačnih (privatnih) do organiziranih župskih, biskupijskih i šire.

Zaključak

Nastojanje oko stvaranja što boljih društvenih struktura koje će promicati dostojanstvo čovjeka sve više se nameće kao imperativ djelatne kršćanske ljubavi. Ako današnjim svijetom prevladavaju podjele i nepravde, odnosno »izopačeni

mehanizmi« i »strukture grijeha«²⁶, onda imperativ kršćanske ljubavi nalaže angažman kršćana za promjenom tih postojećih struktura i stvaranjem novih »struktura dobra«. Druga sinoda biskupa iz 1971. godine jasno ističe: »Borba za pravdu i sudjelovanje u preobražaju svijeta u potpunosti nam se ukazuju kao sastavni dio propovijedanja Evanđelja, tj. poslanja Crkve za otkup čovječanstva i njegovo oslobođenje od svake potlačenosti.«²⁷ Bez te borbe za pravednost, solidarnost i promicanje dostojanstva ljudske osobe na svim razinama i u svim područjima, kršćanstvo ne bi bilo autentično ni vjerno Kristovoj zapovijedi ljubavi. Problemi koji muče i tište današnji svijet i suvremenog čovjeka moraju ležati i na srcu Crkve.²⁸ »Zaobilaziti unesrećenog« što leži polumrtav pored puta ili čak biti »razbojnik« prema drugima bio bi znak da kršćanstvo o kojem se govori nema ništa s Isusom Kristom. Jer djelatna kršćanska ljubav, dijakonija čini srce kršćanstva i konačno je mjerilo prema kojem ćemo svi biti suđeni (vrednovani).

Summary

DIAKONIA IN POST-MODERN SOCIETY

The commandment of love is the greatest commandment and Jesus made this the supreme principal according to which we will be judged on Judgement Day. From the very beginning, Christians were recognised by their love and serving their brothers. During the emergence of the Church and Christianity that active Christian love was realised in one way yet later it was adapted to real problems faced by man at his time. The command of active Christian love which in theological terms is referred to as »Diakonia«, today seeks to be current in recognising the most important needs of current day society. This paper presents an attempt to disclose the greatest problems faced by modern man and it attempts to offer some practical forms of Diakonia in today's post-modern society.

Key words: Diakonia, structural Diakonia, post-modern society, individualisation, pluralisation, globalisation.

²⁶ IVAN PAVAO II., *Sollicitudo rei socialis. Socijalna skrb*, Dokumenti 89, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1998., br. 17, 36 i 37; usp. PAPINSKO VIJEĆE »IUSTITIA ET PAX«, *Kompendij socijalnog nauka Crkve* (Ljudska osoba i njezina prava, br. 105–159; Načela socijalnog nauka Crkve, br. 160–208).

²⁷ TREĆA SINODA BISKUPA, *Ministerijalno svećeništvo. Pravda u svijetu*, Kršćanska sadašnjost, Dokumenti 35, Zagreb, 1972., str. 36.

²⁸ Usp. »Gaudium et spes. Dogmatska konstitucija o Crkvi u suvremenom svijetu«, u: DRUGI Vatikanski koncil, *Dokumenti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1972., br. 1.